

Három vita

A Magyar Írók Szövetsége szegedi csoportja az utóbbi években mindjobban igyekszik betölteni azt a hivatást, amely nemcsak a Szegeden élő írók összefogásából áll, hanem munkájuk támogatásából, az irodalmi élet kérdéseiben való tájékozódásuk elősegítéséből is. Ezt a célt igen egészségesen szolgálják a rendszeres keddi esti összejövetelek, amelyeken az írócsoport tagjainak munkássága vagy egy-egy elvi, irodalompolitikai kérdés kerül megvitatásra. Ezek a viták, megbeszélések egyaránt jelentősen segítik elő pártunk irodalompolitikájának megvalósulását és íróink, különösen a fiatal írók helyes világnézeti, szakmai fejlődését.

Az elmúlt időszak vitái közül jelentőségében és az irántuk megnyilatkozó érdeklődés tekintetében is három emelkedett ki. Az egyik *Lódi Ferenc: Érelő évek* című verseskötetének, a másik *Dér Endre: Az első próba* című regényének, a harmadik pedig a *Tiszatáj* legutóbbi, idei negyedik számának vitája volt. A vitákat Kiss Lajos, a *Szegedi Egyetem* szerkesztője, illetve Székely Lajos aspiráns, a Magyar Írók Szövetsége szegedi csoportjának vezetőségi tagja, Halász Előd egyetemi tanár vezette.

AZ »ÉRELEŐ ÉVEK« VITÁJA

Lódi Ferenc »Érelő évek« című, a Tiszatáji Magvető kiadásában megjelent legújabb verseskötetéről tartott vitaindító előadásában Kiss Lajos szélesebb körben foglalkozott a költő eddigi fejlődésével is. Megvilágította, hogy előző »Így akárom« című kötetében még nem tudta eléggé kihasználni a társadalmi és politikai témák ábrázolási lehetőségeinek széles skáláját. Most megjelent kötetében tematikája is jelentősen bővült és az összefüggések felismerése, ábrázolása is sokkal szélesebb. A kötet egyik nagy előnyeként említette, hogy Lódi Ferenc tudatosan törekszik új életünk jelenségeinek művészi bemutatására. Mintegy alapanyaga költészetének a politikai téma, a társadalmi mondanivaló.

Kétségtelenül eredeti költői arculattal jelentkezett Lódi ebben a kötetében, az itt-ott mutatkozó hatások (József Attila, Juhász Gyula, Radnóti) ellenére is. A kötet ezért jelent nagy előrelépést. A többi között az »Ősz« című költeményéből tűnik ki, hogy a költő látóköre, élményvilága gazdagodott. A költemény hangja, személyes mondanivalója és felépítése egyaránt sikerült kifejezője annak, hogyan kapcsolódik össze az egyes ember és az ország gondja-baja.

Kiss Lajos és a vitaindító előadáshoz nagyszámban hozzászólók egyaránt megjegyezték abban, hogy a verseskötet egyik legszebb darabja az »Öreg Tóth« című költemény. Alaposan, belülről megérett ábrázolással találkozunk a megválasztás előtt álló pártfunkcionárius megrajzolásában. Meleg színekkel tudja szívünkhez közelhozni és megértjük, hogy társai bizalmát miért nyerte el.

Ugyancsak többen hangoztatták, hogy a kötet nagy részét kitevő családi költészet ismert szint jelent Lódi költészetében. Kár, hogy többnyire inkább egy-egy alapélmény nem túl gazdag változataiból tevődik össze. A költő előtt az a feladat áll, hogy a társadalmi politikai témákat is szélesítse ki az egyéni élet legsajátabb mozzanatait felölelő művészi megoldásig.

Számos felszólaló értékelt a vitaindító előadás után Lódi Ferenc költészetét legújabb verseskötete tükrében. Valamennyien arra a megállapításra jutottak, hogy költészetében jelentős fejlődés ez a kötet. Változatlanul jelentkezik szilárd, pártos költői magatartása. Ha sikerül továbbra is új témákkal, színekkel gazdagítani költészetét és leküzdenie a jelentkező egysíkúságot, akkor felfelé ívelő művészi útjától még további sikereket várhatunk.

»AZ ELSŐ PRÓBA« VITÁJA

Székely Lajos vitaindító előadásában hangoztatta, hogy Dér Endre regényének megjelenése a Tiszatáji Magvető kiadásá-

ban már önmagában is fontos mozzanat volt Szeged és a Tiszatáj kulturális életében, mert a folszabادلás óta ez az első regény, amelyet nemcsak Szegeden írtak, hanem Szegeden került kiadásra is. Megjelenése egyszerre lett egy tehetséges írónak és helyi könyvkiadásunknak jelentős próbatételvé.

Alapos értékelése során részletesen elemezte Székely Lajos a regény alakjait, a mű szerkezetét és nyelvezetét.

A regény alakjainak elemzésénél leg részletesebben a főhős, Bánszki Andris figurájával foglalkozott. Kifejtette, hogy Andris élő, pozitív, reális figura. Egészséges, józanészű, fiúsan bátor, a gyermekekalandókból még ki nem nőtt kamasz, jószívű és érzékeny. Ezek a tulajdonságai már a regény indulásakor világossá és rokonszenvenné teszik alakját. Az író valóságérzékét mutatja, hogy Andris nagy fejlődése során sem jut el (hiszen nem is juthat el) a legmélyebb társadalmi összefüggések felismeréséig. A kétségtelesen jól megformált gyermekfigura sikerült jellemzésének elismerése mellett Székely Lajos rámutatott bizonyos hiányságokra és elnagyoltságokra, mint pl. a kislíú szerelmének ábrázolásában.

Bánszki Andris körül egész sor fontos és kisebb jelentőségű figura szerepel. Javarárszúket helyesen rajzolta meg az író. A figurák közül kiemelkedik Janota Pali bácsi alakja, egy idősebb, sokat próbált kömüvesé. Más, de ugyancsak jól megrajzolt munkástípust mutat be a szerző Andris édesapjában, Bánszki Jánosban. Ugyanakkor a munkások idősebb nemzedékével szemben fölvonul a két világ-háború között felnövvő, még csak legénysorba jutott, fiatalabb munkás generáció is. Andris bátyja, Jani erőteljes, egészséges figura. Módot talál rá a szerző vele kapcsolatban, hogy természetes eszközökkel fejezzen ki egy olyan problémát, amely a politikai gazdaságtan nyelvén így hangzik: »a termelési kapacitás krónikus kihasználatlansága«. Kár, hogy éppen a regény legpozitívabnek szánt alakja, Kelen Gyuszi nem sikerült a leg-szerencsésebben, kissé elmosódó és bizonytalan körvonalú marad.

Andris viláágának ellenkező pólusán is számos jólmegformált figura jelentkezik. Ezek közül legsikerültebb Csepkó mesteré. A hozzá hasonló alakok sorában Lip-tai úr, az uradalmi építkezések vállalkozója igen élethű és hiteles.

A regény alakjainak értékelése után Székely Lajos a mű kompozíciójáról szólva megállapította, hogy itt bizonyos felépítési gyengességgel találkozunk. Az

egyes részek novellisztikusak és csak vékony szál fűzi őket egymáshoz.

A regény nyelvezete jelentős erénye a műnek. Friss egyéni hangja, stílust teremtő ereje fő jellemzője az írónak.

»Az első próba« értékelését összegezve Székely Lajos megállapította, hogy a regény számottevő alkotás és nevelőereje is különös figyelmet érdemel. Bánszki Andris története közelebb viszi a fiatal olvasókat annak megértéséhez, hogy a folszabادلás előtt milyen rögvös volt egy munkásgyerek iskolai pályafutása. Dér Endre első regénye nem nagyképvű és száraz okítás, nem gyűgvögő szájbarágás, hanem az élet igazságával gyvz meg.

A vitaindító előadáshoz igen sok hozzászólás hangzott el. A többi között folszólalt Nagy Sándor Sztálin- és Kossuth-díjas író, Vajtai István főiskolai docens, Kiss Lajos szerkesztő, Karácsonyi Béla Kossuth-díjas egyetemi docens, országgyvűlési képviselő, Lódi Ferenc költő, Nacsády József a Magyar Írók Szövetségé szegedi lektorátusának vezetője. Fölvetették a mű erényeit, hibáit egyaránt, de valamennyien egyetértettek abban, hogy »Az első próba« tehetséges íróra vall és Dér Endre első regénye jogosan támaszt olyan igényeket olvasóiban és az írócsoportban, hogy új, még nagyobb igényű művekkel örvendeztessen meg.

A TISZATÁJ VITÁJA

Halász Előd a Tiszatáj szeptemberben megjelent, idei negyedik számát vitaindító előadásában formai és tartalmi szempontból egyaránt bírálta.

Megállapította, a Tiszatáj idei 4. száma külső, formai és tartalmi szempontból is sok tekintetben előrehaladást mutat, de vannak még megoldatlan kérdések. Az előállítást illetően még nagyobb gondot kell fordítani a nyomdai munkára, bár kétségtelen, hogy a lap tördelési stílusa az eddiginél sokkal egységesebb képet mutat.

A tartalmat illetően lényeges javulás mutatkozik az eszmei színvonal terén mind a prózai, mind a lírai anyagban. Hiányság még e téren, hogy a forma és a tartalom nincs mindig eléggé összhangban egymással.

A prózai anyag jelentős erényei mellett zavaróan hatott, hogy több novella stílusa nem mutatott kellő gondosságot. Ezenkívül — mondhatni Lendvai: Vadliba című elbeszélésé kivételével — valamennyi csak egy rövidebb, szinte anekdótaszerű témát dolgozott föl, amelyet azután mesterségesen tágvítottak ki.

A lírai részről is a fejlődés állapítható meg. Természetesen ez sem mentes a hibáktól. Kiemelkedő költemény Németh Ferenc verse, amely formai szempontból is kidolgozott, de a költő hajlamos a szó nem a legjobb értelmében vett bölcselet költészet felé elhajolni. A szerkesztőség Lódi Ferencnek ezúttal nem a legjobban sikerült versét választotta ki közlésre. Leginkább Simai Mihály: Arat a család című — egyébként szép gondolatú — verse tükrözte, hogy sokkal jobban kell ügyelni a forma és a tartalom összehangolására. A vers témája beleerőszakolt a szonett formába.

A Tiszatáj kritikai része különösen megizmosodott. Ez nemcsak a könyv- kritikákra vonatkozik, hanem olyan elvi

kérdésekre is, mint például az ismeretes Vajtai-esztétikai cikk bírálata. Kiss Lajos bírálata ennek a vitának egy érdekes részletéhez elmélyülten szólt hozzá.

Halász Előd összegezésként megállapította, hogy a Tiszatáj fejlődésében jó úton halad és a még mutatkozó hibák leküzdésével színvonalasan képviselteti Szeged és a környező megyék, vagyis a tiszatáji vidék irodalmát.

Az értékelő előadást követő vitában a többi között felszólalt Nagy Sándor, Székely Lajos, Lódi Ferenc, Kiss Lajos, Lőkös Zoltán, László Ibolya, Németh Ferenc, Sándor András és a szerkesztési, illetve az irodalmi alkotó munkának szempontjából vizsgálták a folyóirat fejlődését.

CSEHSZLOVÁK IRODALMI ESTET rendezett írócsoportunk a Csehszlovák Kultúra budapesti szerkesztőségével december 2-án, a szegedi zeneművészeti szakiskola nagytermében. Madácsy László, az Irószövetség szegedi csoportja elnökének bevezető szavai után Sziklai László főiskolai tanár értékes előadásban ismertette a haladó csehszlovák irodalmat. Az est műsorában Inke László, Kormos Lajos, Miklósy György, a Szegedi Nemzeti Színház művészei csehszlovák költők műveiből adtak elő. Várnagy Lajos hegedűművész Madácsy Lászlóné zongorakíséretével Smetana és Dvořák műveiből játszott. Ugyancsak Smetana műveiből hallott a nagyszámú közönség Szendrei Imre kétszeres Liszt-díjas és kétszeres nemzetközi Chopin-nagydíjas zongoraművész előadásában. Komlóssy Erzsébet, a Szegedi Nemzeti Színház művésze Smetana: Eladott menyasszony című operájából Mařenko áriáját, majd szlovák népdalokat énekelt. Sikeres szerepelt még a műsorban a szegedi Pedagógiai Főiskola énekkara dr. Faludi Béla vezényletével.

★

A TISZATÁJ KÖLTŐI TERMÉSE-RŐL tartott értékes beszámoló előadást Vajtai István főiskolai docens, írócsoportunk lektorátusa nevében. Beszámolóját hasznos vita követte a költői munkáról és a versek eszmei, formai színvonalának emeléséről.

HÓDMEZŐVÁSÁRHELYEN rendezett irodalmi estet írócsoportunk Petőfi művelődési házban nagyszámú érdeklődő közönség előtt. Kerényi György ismertette a szegedi írócsoport munkáját és az új magyar irodalom feladatairól beszélt. Dér Endre, Lódi Ferenc, Németh Ferenc, Vincze András, Varsányi Péter, valamint a hódmezővásárhelyi Moldvai Győző és Tarján Éva olvasott föl verseiből, illetve novellájából. Az irodalmi estet H. Peterdy Ildikó hegedű- és Steindl Rudolf zongorajátéka egészítette ki.

★

MARXISTA ESZTÉTIKA KÉRDÉSEIRŐL indított megbeszéléssel egybekötött előadásorozatott írócsoportunk, a szokásos keddi esti összejövetelek keretében. Az első előadást Baróti Dezső, a Szegedi Tudományegyetem rektora, a szegedi írócsoport vezetője tagja tartotta »Valóság és téma« címmel.

★

JUHÁSZ GYULA KÖLTÉSZETÉRŐL tartott új kutatási adatokat tartalmazó előadást a szegedi írócsoport december 13-i összejövetelén Péter László aspiráns, egyetemi könyvtáros. Előadásában bevezető tanulmányát ismertette, amely a Szépirodalmi Könyvkiadónál 1956-ban megjelenő »Juhász Gyula válogatott versei« kötethez készült.